

UPUTA

ZA POSTUPANJE PRILIKOM KLANJA SVINJA ZA POTROŠNJU U VLASTITOM KUĆANSTVU

I. Zakonodavna osnova

1. Zakon o provedbi uredbi Europske unije o zaštiti životinja (Narodne novine, broj 125/13)
2. Uredba Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009 o zaštiti životinja u vrijeme usmrćivanja (u daljnjem tekstu: Uredba Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009)

II. Uredba Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009

1. Pojmovi

- omamljivanje – bilo koji namjerno potaknuti proces koji dovodi do gubitka svijesti i osjetljivosti bez boli, uključujući bilo koji postupak koji dovodi do trenutne smrti životinje
- klanje – usmrćivanje životinja namijenjenih ljudskoj potrošnji

2. Primjena Uredbe Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009

Uredbom Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009 propisano je da se na klanje životinja (osim peradi, kunića i zečeva) izvan klaonice, koje provodi posjednik životinja ili osoba pod odgovornošću i nadzorom posjednika, a za potrošnju u vlastitom kućanstvu, primjenjuju sljedeće odredbe:

- a) životinje se mora poštediti svake nepotrebne boli, nelagode ili patnje tijekom usmrćivanja i postupaka koji su povezani s usmrćivanjem
- b) životinje se može zaklati **samo nakon omamljivanja** u skladu s jednom od metoda koja je određena u Dodatku I. Uredbe Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009. Gubitak svijesti i osjeta mora se održavati do smrti životinje tj. životinja mora biti usmrćena prije nego se počne vraćati svijesti.
- c) postupci omamljivanja iz Dodatka I. Uredbe Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009 koji ne završavaju trenutnom smrću (u daljnjem tekstu: samo omamljivanje) što je prije moguće se moraju nastaviti postupkom koji osigurava smrt npr. iskrvarenjem
- d) klanje mogu provoditi samo osobe koje su primjereno osposobljene za takve poslove tako da životinjama ne uzrokuju nepotrebnu bol, nelagodu ili patnju.

2.1. Rukovanje životinjama i njihovo sputavanje

1.1. Prilikom rukovanja životinjama i premještanja/kretanja životinja do mjesta omamljivanja/klanja **zabranjeno je**:

- a) udarati ili nogama tući životinje
- b) primjenjivati pritisak na bilo koje posebno osjetljivo mjesto tijela na način da se životinjama nanosi nepotrebna bol ili patnja

- c) podizati ili vući životinje za glavu, uši, noge ili rep, ili njima rukovati tako da im se nanosi nepotrebna bol ili patnja
- d) koristiti zašiljene štapove ili druge šiljate predmete
- e) savijati, stiskati ili lomiti repove životinjama ili grabiti bilo koju životinju za oči
- f) noge životinja se ne smiju vezati zajedno, a u slučaju da životinje moraju biti vezane, uže, konopi ili drugo sredstvo mora biti:
 - dovoljno jako da ne pukne
 - dovoljno dugačko da životinjama omogućuje, da po potrebi, legnu, jedu i piju
 - oblikovano tako da nema opasnosti od gušenja ili ozljeđivanja te da omogućuje brzo oslobađanje životinja

Životinje koje ne mogu hodati ne smije se vući na mjesto klanja, već ih se treba usmrtili na mjestu gdje leže.

2.1.2. Pri sputavanju životinja nisu dopušteni sljedeći postupci:

- a) vješanje ili podizanje životinja pri svijesti
- b) mehaničko sputavanje ili učvršćivanje nogu kao i papaka životinja
- c) presijecanje leđne moždine, na primjer korištenjem šiljatog instrumenta ili bodeža
- d) imobilizacija životinje upotrebom električne struje koja ne omamljuje ili ne usmrćuje životinju pod kontroliranim uvjetima, posebice svaka vrsta električne struje koja ne prolazi prvo kroz mozak.

2.1.3. Upotreba opreme sa elektrošokovima (elektrogonič) za pokretanje životinja:

- a) upotreba naprava koje uzrokuju šokove električnom strujom (u daljnjem tekstu: elektrošokovi) za pokretanje svinja mora se izbjegavati koliko je god to moguće.
- b) naprave koje koriste elektrošokove (elektrogoniči) mogu se koristiti:
 - samo za odrasle svinje koje se odbijaju pokrenuti
 - samo ukoliko ispred njih ima dovoljno prostora da se pomaknu
 - ne dulje od jedne sekunde
 - u odgovarajućim razmacima te
 - samo na mišićima stražnjeg dijela tijela.

Elektrošokovi se ne smiju ponovljeno primjenjivati ako životinja na njih ne reagira.

2.2. Osposobljenost osobe koja omamljuje životinju

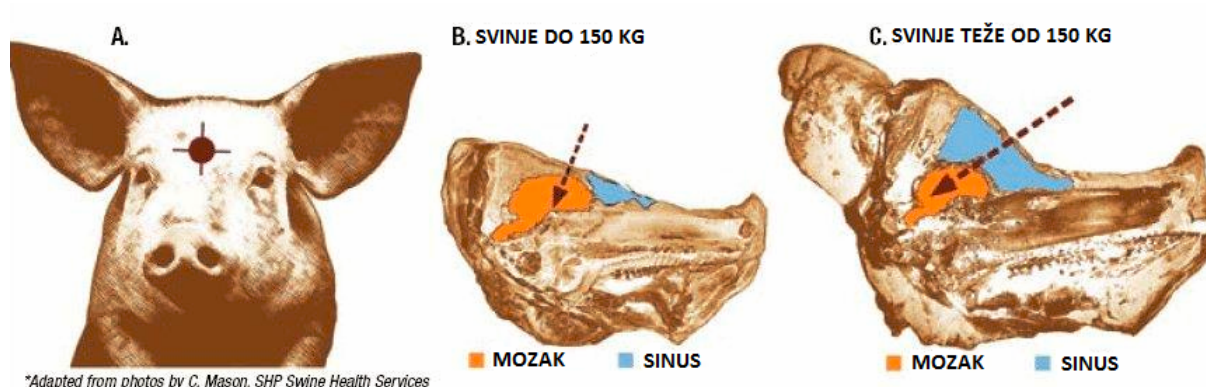
Osoba koja provodi omamljivanje i klanje mora biti odgovarajuće osposobljena te treba osigurati da:

- a) je životinje pravilno sputana
- b) je sputana životinja omamljena što je prije moguće
- c) je oprema koja se upotrebljava za omamljivanje održavana i da se pravilno koristi u skladu s uputama proizvođača, pogotovo s obzirom na vrstu i veličinu životinje
- d) omamljena životinja iskrvari što je prije moguće i bez odlaganja i
- e) se **u slučaju nepravilnog omamljivanja postupak omamljivanja odmah ponovi.**

2.3. Mehaničke metode omamljivanja:

Naziv	Opis	Uvjeti upotrebe	Što je važno pratiti
Pištolj za omamljivanje s penetrirajućim klinom	Izaziva značajno i nepovratno oštećenje mozga izazvano šokom i prodorom klina pištolja u mozak. Koristi se samo za omamljivanje.	Za svinje.	Mjesto primjene i smjer pucnja. Primjerena brzina, izlazna dužina i promjer klina pištolja usklađena s veličinom i vrstom životinje. Najdulje vrijeme od omamljivanja do klanja/usmrćivanja.

2.3.1. Mjesto primjene i smjer pucnja

Optimalan smještaj pištolja za omamljivanje kod svinje je 2 cm iznad sjecišta uzdužne središnje linije glave i linije koja povezuje unutarnje kutove očiju (točno iznad očiju), usmjereno ravno prema repu (kralježnici). Kako svinje rastu i postaju starije sinusi lubanje se šire, a kosti lubanje postaju deblje i čvršće. Za učinkovito omamljivanje većih i starijih krmača i nerasta potrebno je odabrati primjerenu veličinu pištolja za omamljivanje s klinom veće duljine i promjera te koristiti jače punjenje. Ukoliko nije moguće osigurati pištolj za omamljivanje primjeren veličini životinje, potrebno je osigurati klanje svinja u klaonici koja posjeduje primjerenu opremu za klanje takvih životinja.

2.3.2. Provjera omamljivanja

Odmah nakon omamljivanja životinje, **osoba koja je omamila životinju, bilo posjednik životinje ili osoba koja je pod odgovornošću i nadzorom posjednika provela omamljivanje, dužna je provjeriti učinkovitost omamljivanja.**

2.3.2.1. Znakovi učinkovitog omamljivanja pri upotrebi pribora za mehaničko omamljivanje su sljedeći:

- životinja se trenutno ruši i ne pokušava se dići
- odmah nakon pucnja tijelo postaje ukočeno sa stražnjim nogama stisnutim uz tijelo
- prestaje normalno ritmičko disanje (nekoliko udisaja u nepravilnim razmacima ne treba smatrati pravilnim disanjem – to je nepravilno (agonalno) disanje – traje kratko)
- pogled ukočen i bez treptanja
- zjenica oka proširena (ako se usmjeri svjetlost baterije u oko zjenica se neće suziti)
- nema treptanja nakon doticanja rožnice oka npr. vrškom prsta/olovke (paziti da se ne dotakne gornji ili donji kapak ili okolno tkivo).

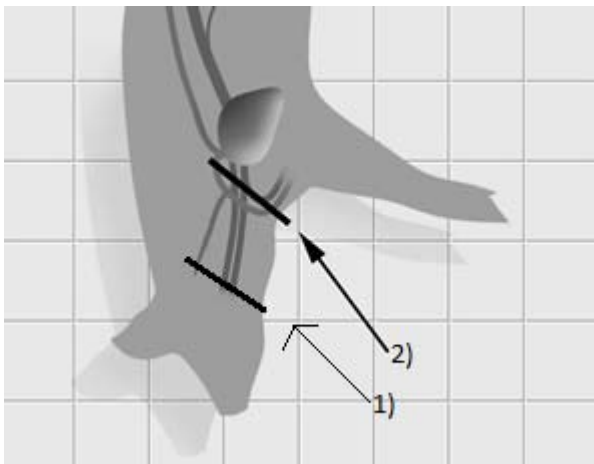
2.3.2.2. Znakovi neučinkovitog omamljivanja pri upotrebi pribora za mehaničko omamljivanje su sljedeći:

- a) životinja podiže glavu ili pokušava ustati
- b) životinja diše u pravilnim razmacima
- c) pogled nije ukočen i prati zbivanja
- d) životinja trepće pri pokušaju doticanja oka npr. vrškom prsta/olovke (paziti da se ne dotakne gornji ili donji kapak ili okolno tkivo).

2.4. Najdulje vrijeme od omamljivanja do klanja/usmrćivanja

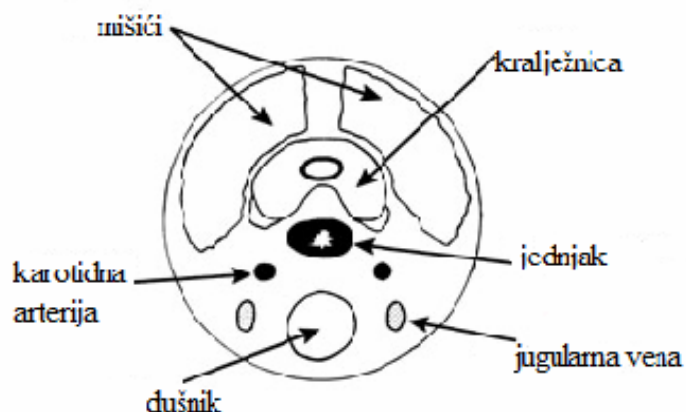
Životinje je nakon omamljivanja potrebno zaklati odmah, a najdulje za 20 sekundi nakon početka omamljivanja tako da iskrvare (budu usmrćene) prije nego se vrate svijesti.

Prilikom klanja se moraju prerezati **dvije karotidne arterije** s obje strane vrata (broj 1) na slici) ili **krvne žile iz kojih arterije izlaze** (broj 2) na slici), tako da se osigura brzo i obilno iskrvarenje prije nego se životinja osvijesti.

- 1) Rez bliže glavi gdje je potrebno prerezati karotidne arterije s obje strane vrata tzv. vratni rez.
- 2) Rez u sredini linije vrata u udubini prije prsne kosti tako da se prerežu krvne žile koje izlaze iz srca.

PRESJEK VRATA S PRIKAZOM KRVNIH ŽILA

2.5. Razlozi zbog kojih životinja nije omamljena:

- a) loša pozicija pištolja
- b) pištolj nije (pravilno) održavan.

2.5.1. Što učiniti ako je omamljivanje neučinkovito zbog toga jer je pozicija pištolja loše odabrana?

U tom je slučaju potrebno:

- a) **odmah** ponoviti omamljivanje
- b) izabrati novo mjesto za omamljivanje na lubanji životinje i to 1 cm više i lijevo ili desno od prethodne pozicije (tako da se osigura dio gdje kosti nisu oštećene prethodnim pucnjem).

2.5.2. Što učiniti ako je omamljivanje neučinkovito zbog lošeg održavanja pištolja?

U tom je slučaju potrebno:

- a) **odmah** ponoviti omamljivanje rezervnim pištoljem
- b) očistiti nakupine baruta u cijevi (zbog nakupina baruta je smanjena brzina i duljina puta klina, jer se smanjuje prostor kompresijske komore)
- c) pregledati elastičnost gumenih prstena (amortizeri):
 - izgubili su elastičnost:
 - mogu biti natopljeni vodom ako su bili izloženi vlazi ili
 - nisu mijenjani pa su istrošeni zbog upotrebe – treba redovno mijenjati redosljed prstena prilikom svakog čišćenja
 - istrošeni su – ako je većina prstena istrošena potrebno ih je zamijeniti, jer slabo elastični prsteni ne vraćaju klin u početnu poziciju pa je omamljivanje lošije jer klin kod okidanja ne djeluje punom snagom.

2.6. Kako odabrati, održavati i čuvati pištolj za omamljivanje

- a) **Pištolj za omamljivanje treba odabrati s obzirom na vrstu i kategoriju tj. veličinu i starost životinje**, jer se time osigurava i pravilna brzina, izlazna dužina i promjer klina pištolja za omamljivanje čime se postiže učinkovito omamljivanje.
- b) Pištolj mora biti u ispravnom radnom stanju tako da može **djelovati učinkovito**.
- c) Potrebno je osigurati **čišćenje i pravilno redovito održavanje** pištolja za omamljivanje. Ako se pištolj koristi i samo jednom dnevno potrebno ga je očistiti svaki dan. Nedostatak održavanja može njegovu djelotvornost smanjiti čak 50% ili pištolj neće raditi kad je potrebno životinju omamiti.
- d) Pištolj treba čuvati na suhom mjestu, a municiju držati odvojeno i također čuvati na suhom mjestu.

Pištolj za omamljivanje treba koristiti, održavati i čuvati u skladu s uputama proizvođača.

2.7. Prednosti i nedostaci pištolja za omamljivanje

- a) prednosti pištolja za omamljivanje
 - dobra metoda za omamljivanje svinja
 - lako prenosiv pa se ne moraju premještati životinje.
- b) nedostaci pištolja za omamljivanje
 - nije pouzdan kod velikih svinja
 - opasnost za promatrače, ako se ne koristi u skladu s uputama o korištenju
 - potrebna vještina i osposobljenost za pravilnu primjenu
 - nesvjesne kretnje nogama nakon omamljivanja životinje otežavaju daljnje postupke pri klanju
 - pregrijava se pri učestaloj upotrebi – primjeren za rezervnu opremu ili za usmrćivanje malog broja životinja
 - istjecanje tjelesnih tekućina (krv) što može predstavljati biosigurnosni rizik
 - uništavanje moždanog tkiva

2.8. Inspekcijski nadzor

2.8.1. Ukoliko veterinarski inspektor zatraži, posjednik životinje ili osoba koja pod njegovim nadzorom usmrćuje životinju mora dokazati da:

- a) je omamljivanje životinje obavljeno jednom od propisanih metoda npr. pištoljem za omamljivanje s penetrirajućim klinom
- b) posjeduje upute proizvođača o načinu korištenja i održavanja pištolja za omamljivanje
- c) zna kako koristiti pištolj za omamljivanje i to osobito s obzirom na:
 - i. pravilno određivanje točke na glavi životinje na kojoj se primjenjuje pištolj
 - ii. pravilno usmjerenje pištolja
- d) zna pravilno odrediti vrijeme u kojem životinja mora biti usmrćena (zaklana) prije nego se počne vraćati svijesti
- e) zna kako održavati pištolj za omamljivanje
- f) ukoliko ne posjeduje pištolj za omamljivanje životinja, dokaz da je životinju omamila i zaklala/usmrtila osoba koja posjeduje potvrdu o osposobljavanju izdanu u skladu s Uredbom Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009 (račun o obavljenoj usluzi).

2.8.2. Veterinarski inspektor pregledom trupa zaklane/usmrćene životinje utvrđuje jesu li poštovani zahtjevi zaštite životinja u skladu s Uredbom Vijeća (EZ-a) br. 1099/2009 i to:

- a) postoje li na koži ili nakon skidanja kože na trupu životinje masnice i krvni podljevi koji pokazuju da je na životinji primijenjena neprimjerena sila (udaranje, nepravilno korištenje elektrogoniča)
- b) postoje li lomovi kostiju zaklane/usmrćene životinje
- c) provjeru mjesta pucnja na glavi životinje.